

ОПИС СВЕТЕ ЗЕМЉЕ
ГАВРИЛА ТАДИЋА

Београд

Апстракт: У овом раду се проучава проскинитариион Гаврила Тадића који је састављен 1662. године. Проскинитариион је осмишљен као водич кроз места Свете земље, са описима најзначајнијих знаменитости. Текст је написан српскословенском редакцијом са елементима народног језика. У раду се прати утицај народних облика преко одређених фонетских, морфолошких и лексичких појава. Језик није проучаван у синхроној равни, већ је доминантна дијахронијска перспектива. Етимолошка анализа лексичког слоја указала је на знатне оријенталне утицаје, али су забележене и локалне језичке одлике. Извршена су и палеографска истраживања. У прилогу рада дат је приређени текст проскинитарииона према рукопису који се чува у Националној и универзитетској библиотеци у Јерусалиму под сигнатуром Ms. Var. 186.

Кључнe речи: проскинитариион, Гаврило Тадић, Света земља, Јерусалим

Гаврило Тадић је 1662. године у Јерусалиму саставио проскинитариион, писан за потребе других ходочасника. Проскинитариион (грч. проскинитариион) представља водич кроз места Свете земље, са описима најзначајнијих знаменитости. Гаврило Тадић је био најугледнији члан уважене породице Хумковић из Сарајева, која је активно учествовала у културном животу тога времена. У литератури је познат и као Хаџи Гавро, како се неретко потписивао у рукописима. Био је изузетно образован и доста је путовао по Јерусалиму, Угарској, Дубровнику и Млетачкој републици. Рукопис Гаврила Тадића чува се у Националној и универзитетској библиотеци у Јерусалиму под сигнатуром Ms. Var. 186. Рукопис није у потпуности сачуван, недостају поједини листови. На Гаврилов проскинитариион је први скренуо пажњу Јехуда Арие Клауснер (Yehuda Arye Klausner) у чланку на француском језику објављеном 1956. године.¹ Рукопис је са пропратним текстом објавила Мара Харисијадис 1986. године, према читању,² а Томислав Јовановић превео је ово дело на савремени српски језик.³ Стога ће у прилогу ове студије бити дат приређен

1 Према: J. A. Klausner. *Description des lieux saints de Palestine dans un manuscrit slavon*. Revue des etudes slaves. Tome XXXIII, fasc 1-4, Paris, 1956, 105-108.

2 Гаврило Тадић, *Поклоњеније Часиној ірода и Свейћих месѣи ва свейћом іраде Јерусалиме. Повесѣи нека избрана*. Приредила Мара Харисијадис, *Књижевна историја*, XIX, 73-74, Београд, 1986, 113-132.

3 *Сѣара срѣиска књижевносѣи. Хресѣјомаѣиѣија*. Приредио и превео Томислав Јовановић,

текст у изворном облику старословенским писмом. Посебну вредност овог проскинитарiona представљају многобројне илустрације у боји. У њима су приказане најзначајније знаменитости Палестине, као што су: Давидови дворови, црква Часног гроба, Божији гроб, црква Светих, Вртоград, црква Успења Богородице и њен гроб, Мала Галилеја, Витанија, Јерихон, планина Четрдесетница, манастир Светог Јована Претече, манастир Светог Герасима, Самарија, Тиверијадско море, Витсаида, Генизаретско језеро, Капернаум, Назарет, Таворска гора, Кана Галилејска, манастир Светог Илије, Рахилин гроб, агиазма Светог Кипријана, манастир Светог Георгија, Витлејем, манастир Светог Теодосија, Велика лавра Светог Саве Освећеног, Аврамови двори, манастир Часног крста, црква Светог Јована Претече, Емаус, Самсонови дворови и црква Светог Георгија. Илустрације на посебан начин употпуњавају проскинитарion, уносећи додатну ноту доживљености у живописно приповедање. Поред поменутог рукописа из Националне и универзитетске библиотеке у Јерусалиму, постојао је и рукопис сличне садржине који се чувао у Народној библиотеци у Београду. Он је, нажалост, уништен приликом бомбардовања Београда 6. априла 1941. године.⁴

Јерусалимски проскинитарion писан је српскословенским језиком са елементима народног језика. Утицај народног језика може се пратити првенствено преко одређених фонетских, морфолошких и лексичких појава. Када су у питању палеографске особености текста, уочава се да је текст писан полууставним писмом са елементима брзописа. Углавном није поштовано средњовековно начело писања у низу, *scriptura continua*. Графеме су исписиване у четворолинијском систему, а одликује их велики број морфолошких дублета, првенствено услед брзописних елемената текста. Од интерпункцијских знакова користи се углавном тачка на средини реда за истицање одређених смисаоних целина. Од надредних знакова употребљавају се титла и пајерак – титла да означи скраћивање или бројну вредност, а пајерак уместо полугласника.

У бележењу појединих облика речи уочава се извесна неуједначеност. То се огледа и у дистрибуцији полугласника, који су некад вокализовани, док су у неким случајевима написани у изворном облику. Мноштво је примера за вокализацију полугласника. Ради прегледности, навешћемо само поједине примере: *вадѡвнца* 28б, *важгоше* 13а, *важегътъ* 30б, *важѣже* 13а, *валезѣ* 13а, *ванидетѣ* 16а, *ванидоше* 2б,

---

Филолошки факултет, Београд - „Нова светлост“, Крагујевац, Београд 2000, 201-214; *Хрестоматија средњовековне књижевности*, том II, Српска књижевност, приредио и на савремени српски пренео Томислав Јовановић, Библиотека Српска књижевност, Коло Стара српска књижевност, књига I, Филолошки факултет, Београд 2012, 271-287; *Светла земља у српској књижевности од XIII до краја XVIII века*. Приредио и на савремени српски пренео Томислав Јовановић, „Чигоја штампа“, Београд 2007, 130-143.

⁴ Релевантну литературу о Тадићевом проскинитарionу навела је Мара Харисијадис у поменутој студији. Ради прегледности рада, овде се нећемо бавити тим питањем.

ванѣтар(ь) (на више места), васа (на више места), васака 6б, васаком(ь) 27б, 30а, 31а, васак(ь) 12а, 1б, васн (на више места), васкр(ь)се 2а, васкр(ь)сени 17а, 20а, 28а, васкр(ь)сение 12а, 6б, васкр'сениа 12б, васк(ь)рсени 14а, дана 12а, данас(ь) 12а, 3б, данашни 11а, 28б, домоучедацъ 33б, ка (на више места), када (на више места), мрт'тавца 14а, седам(ь) 19а, седам[ь] 32б 2х, синоваць 19а. У мноштву случајева записан је и невокализирани полугласник: вѣ (на више места), вѣдах[ь] 33а, вѣкратце 32а, вѣквснн 33а, вѣписух[ь] 33а, вѣсака 33б, вѣселеноу 33б, вѣсемнр(ь)наго 32б, вѣсем[ь] 34а, 35б, вѣсеу 33б, вѣси 33б, вѣскр(ь)се 17б, вѣскр(ь)сение 8б, вѣскр'сениа 13а, 14а, вѣзнимахъ 35б, вѣзлюблен'не 32б, вѣзнесе(е)нїа 32а, коньц(ь) 31б, кѣ 32б, кѣ 32б, 34а, 35б, сѣ (на више места), сѣвирахъ 35б, сѣпрѣден'ннм[ь] 33а, сѣздомъ 33а, сѣзданїа 32б. У приближно истој мери находе се речи са вокализираним полугласником и речи у којима није дошло до вокализације. Уочава се одређена условност у појављивању танког и дебелог јер. Док се дебело јер налази у јаком и понекад у слабом положају полугласника, танко јер је готово увек записивано у слабом положају, најчешће на крају речи. Пајерак се углавном пише уместо полугласника у обележавању вокалног *р* и *л*: др'вено 4а, др'ветомъ 23а, др'ветъ 23а, др'жави 33б, др'жалн 9а, др'жати 34а, др'жах[ь] 33а, др'жаше 13а, 32а, др'же 17а, 17б, 26б, 9б, др'жеце 12б, др'жит(ь) 31б, д'га 23а, напл'ните 33а, сл'нце 2а, сл'нце 10б. Пајерак је, вероватно грешком, у више наврата исписан и уз глас *р* који нема обележје вокалности: ар'мени 1б, 12а, ар'менска ба, ар'менски 9а, ар'менско 4а, ар'мен(ь)ска ба, ар'хагг(е)ла 27а, ар'хагг(е)ль 14а, ар'хирен 30а 2х, ар'хиренїа 30б, ар'хирен 30б, 31б, ар'хиренскнх(ь) 31б, ар'хиренїа 31а. Ова појава се, мада знатно ређе, уочава и при писању невокалног *л*, као у примеру гол'гоѣв 31а.

Гласовна група *ја* означава се тројако: записивањем графема *їа* (коїа 9б, 13а, 27б, стаїа 12б, стоїаше 26б, 29а), потом прејотованим вокалом *їа* (вазснїа 2а, коїа 3б, 11а, 29а, христїани 10а, христ(н)їани 1а, челнїа 14б 2х, маждь 22а) или графемом *ї* (патрїархе 7б, патрїархом(ь) 7а, пелагїа 15а, стааше 9а, третїа 14б, 8б, георгїа (на више места), сирнанско 4а). Гласовна група *је* обележава се такође на три начина: словном групом *їе* (їер(с)с(л)н)ме 1б, коїе 13б, 15б, 29а, коїемъ 12а, стоїе 15а 2х, 22а, 23б), потом прејотованим вокалом *їе* (стоїе 3б, поклоненїе 1а, кст(ь) 32б, кс(ть) 33а) и графемом *є* (мѣжїе 1а, писаннє 1а, єкрен 1б, єсѣ 1б, 3а, 3б, 4б, своєго 10б, 11а, пелагїе 17а 2х, 32б, седмїе 32б, строенїем[ь] 34а, строєно 33б, строєть 33б, твоє 32б 2х, 33а, твоєн 33а, третїе 34а). Уочљиво је да Гаврило осећање за глас *ј* појачава писањем графеме *ї*.

У неким случајевима Гаврило бележи графему *ѣ*, док у неким бележи рефлексе тог вокала. Приметна је одређена недоследност у записивању поменутих облика, јер је често иста реч записивана на различите начине. Навешћемо неке од речи које садрже *ѣ* са етимолошком заснованошћу: брѣме 27б, 12а 2х, 33б, грѣшнїн 31б, многогрѣшноу 33а, погрѣшнт[ь] 32б, лѣтъ 32а, 32б, прѣвнѣающнх[ь] 33а, прѣблагн 10а, прѣд 8а 3х, прѣдасть 33б, прѣдєднєе 2а, прѣднтєчє 11б, прѣд(нтє)чє 11б, прѣд(нт)чє

2ба, прѣд[ь] 7б, 13а, прѣжде 12а, 13а, прѣидешъ 13б, прѣкрасан(ь) 7б, прѣ-
красно 5б, 8а 2х, 11а, прѣма ба, прѣмъдрости 33а, прѣстола 12б, прѣстоля 13б,
прѣстол(ь) 7б, 8б.

На месту графеме ѣ најчешће се јавља е, како је то уобичајено у
српској традицији: време 27а, 29а, 29б, грешнике 27б, грешници 19а, лет(ь)
15б, 19а, 19б, лет[ь] 32а, место (на више места), местъ 2б, 11а, 18б, 31а,
млеко 1б, нигде 33б. Постоји такође и (и)јекавска замена *јаѣа*, што је
уобичајено за Гаврилово локални говор са ијекавском основом уз ме-
шавину икавских облика: долѣ 9б, сидѣла 13б, 27б, сидно ба, 10а, 18б,
сидѣо 17б, видѣо 25б.

По угледу на грчку писарску традицију долази до удвања графе-
ме и при писању имена: нѣаковал(ь) 20а, нѣаковлева 20б, нѣаковлеве 22а, нѣа-
ковлев(ь) 20б, нѣаков(ь) 20б, нѣоан(а) 26а, нѣоан(ь) 18б 2х, нѣоан'на 11б, нѣована
25б, нѣованови 18б, нѣован(а) 30а, нѣован(ь) 27а, 27б, нѣоан(а) 11б, нѣорданъ
13б, 18б, нѣордан(ь)ска 17а, нѣор'дана 19а, нѣосифа 20б, нѣосифове 22а, нѣо-
сиф(ь) 3б, нѣордан(ь) 18б. Неуобичајено је да се графема и пише испред
прејотованих вокала: нѣлѣю 16б, 26а, 29б, нѣуда 16а 2х, нѣуде 14а, нѣуден
5а, 10б, нѣудене 9а, нѣуденска 16а, нѣудѣомь 16а, нѣакова 14б. За обележавање
вокала и користе се осмерично и десетерично и, без јасног правила
смењивања. Десетерично и бележи се у варијанти без тачке (архидѣ-
кон(ь) 7б, б(о)жѣю 33а, б'ї (на више места), б'їли 33б, к(вс) 1а, 2а 2х, 21а, 29а,
к(вса) 5а, г'в 3б, 4б 2х, г'н 4б, г'з 4б, пост(ь)ници 26а, р'ї 3б, с(вє)тин 1б, с(вє)тин(ь)
2а, тнємє 4а), као и са тачком (агѣазма 26а, алї 29а, архѣерен 30б, 31б, барѣакє
30а, 30б, бл(а)говєщенїа 25б, 26а, бл(а)годєтїю 12а, божїа 14б, божїн ба, божїне
15б, васкр(ь)сенїє 6б, 12а, вазєтїа 32а, гаврїил(ь) 14а, гаврїил(ь) 31б, гошенїє 26б,
христїани 1б, христїанъ 4а, (проро)частвїа 1б). Када се посматра употреба
слова о, уочава се да се оно јавља најчешће у основном облику, као
омикрон (о). Нешто ређе употребљавана је и омега (ω), и то углавном
да означи наставак за облик радног глаголског придева (бл(а)гословно
10а, доходѣо 29а, поѣмо 10а, поклонѣо 19а, постѣо 18а, разпѣкаω 10б, ходно 1а),
као и на почецима речи. Некада се омикрон и омега употребљавају и
код истих речи, као у следећим примерима: ωбрєтє 16а, 20а, 30б : ωбрєтє
20а, страхом(ь) 31а : страхом[ь] 33б, зво 33б : звоω 32б. Важно је напоменути
да се на почецима речи готово доследно употребљава омега, са свега
три изузетка: ωбрєтє 20а, ондє 9а, от(а)чист(ь)во 17б. Вокал у означава се ли-
гатуром ѱ, са једним изузетком у коме је употребљен диграф: оуслишн-
тє 1а. Графема јери није посведочена ни на једном месту у тексту, већ
је доследно замењена графемом и. Ижица се употребљава у варијан-
ти без надредних тачака да означи глас в: в(аг)г(є)лїє 1а, 7б, 10б, 17а, 20а,
21б, 28а, в(аг)г[є]лїє 29б, в(аг)г(є)лїн 29а. Само у једном примеру кори-
сти се ижица са надредним тачкама, и тада означава глас и: к'ѣр(ь) 32б.

Грчко слово кси употребљава се да означи бројну вредност
и само у једном случају са гласовном вредношћу, и то у примеру:
алєксандрискога 7б. Слово пси, поред бројне вредности, означава гла-
совну вредност у речима: кєψнданнє 2а, ψалтир(ь) 3а. Слово тита кори-

сти се углавном при записивању речи страног порекла, мада то није увек случај: *внѡланіѣ* 17б, *внѡлѣѣма* 24б, *внѡлѣѣм(ь)* 21б 3х, 22а, 23а, *внѡсанда* 20б, *голгоѡа* 2б, 10а, 11а, *голгоѡн* 11а, 31а, *голгоѡом(ь)* 11б, *голгоѡѡ* 8б, 10а 2х, *голгоѡѡ* 31а, *ѣнѡпа* 27б, *харнѡона* 26а, *ѡаворска* 21а, *ѡаднѡ* 31б, *ѡѣкла* 15а, *ѡѣодѡста* 24б, *ѡѣод(о)ста* 25а, *ѡнверѡадскоѣ* 20б. Посебно треба обратити пажњу на презиме аутора, које је такође записано уз употребу ове графеме. Графема *ѡ* наводи се само у речи *ѡѡ*, поред тога што има бројну вредност.

Велика је фреквентност графеме *ђ*ерв. Она се користи за обележавање консонанта *ђ* (*вѣќала* 22а, *ндѡќн* 22а, *ќѡќлх(ь)* 15а, *порѡирировиќ[ь]* 25б, *ќѡш(ь)* 13б, *ќѡрѡиѣн* 26б, *ѡаднѡ* 31б, *нѡѡќнма* 16б, *ќѣмера* 4б, *ќѣѣри* 4б, *ќѣѣрь* 4б), као и консонанта *ђ* (*ѡќнаѡма* 22б, 25б, *ѡќнаѡма* 27б, *ѡќнаѡма* 19б, *ѣќипат(ь)скнѣмъ* 21а, *ѣќипѣнина* 13б, *ѣќипѣнинѣ* 19а, *ѣќипѣ* 21а, *ќалѡќѣри* 22а, 23б, *ќалѡќѣриѣѣ* 15а, *ќѣннисрѣт(ь)* 20б, 21а, *ќѣннисрѣт(ь)скоѣ* 20б, *ќѣраснѣма* 19а, *ќѣѡиманиѣ* 2а, *ѡграќѣна* 4а, *ѡграќѣно* 4а). Важно је скренути пажњу на примере у којима се записује *ђ*ерв онде где се очекује графема *ѣ*: *пѣћѣра* 14б, *пѣћѣри* 7а, *пѣћѣрь* 14а, *пѣћѣр(ь)* 5а, 11б, 14б. С обзиром на то да Гаврило у другим примерима користи лексему *ѣ* (*ќѡрѡиѣнѣн* 26б, *ѡѡѣнѣ* 6б, 15а, 28б), очигледно је да је у наведеним примерима забележен локални облик турцизма *ѣенѡѣер*.

Прасловенска консонантска група *ѡр* записује се напоређо са новијом групом *ѡр* (*пѡрѡпѣтѣ* 33а, *ѡрниѡ(ь)* 11б, *ѡрѡнога* 27б: *ѡрѣниѡ(ь)* 11б). Утицај народног језика евидентан је у примерима који показују да је иницијална група *вѡ* дала рефлекс *у*. Таквих примера је много: *ѡѡѣ* 8б, *ѡѡѣмаю* 24а, *ѡѡрѣ* 13б, *ѡлаѡѣ* 17а, *ѡлаѡиш(ь)* 3б, 6а, *ѡлаѡѡѡ* 9б, *ѡлаѡѣш(ь)* 6а, *ѡлаѡѣн* 12а, *ѡлаѡѣсти* 13б, *ѡлѡнѣ* 24а, *ѡнѡтар(ь)* 4б, 5а, *ѡнѡтра* 5б, 15б, 17а, *ѡписано* 6б, 10б, 13а, *ѡписан(ь)* 4а, 13б, *ѡрѣѣноѣ* 34а, *ѡсѣѣни* 4б, *ѡсѣѣно* 27а, *ѡстрѡн* 33б. Насупрот томе, стање својствено српскословенској традицији уочава се у мноштву примера са вокалним *л*. Наиме, оно је записивано тамо где му је по етимологији било место, иако је у народном језику неколико векова раније дало рефлекс *у*: *длѡга* 23а, *напѡлѡнѣѣ* 33а, *слѡнѣѣ* 2а, *слѡнѣѣ* 10б, *стл(ь)па* 5а, 7а, 9а, 9б 2х, 12а 2х, 12б, 13б, *стл(ь)пи* 8а, *стл(ь)пов(ь)* 3б, 4б 4х, 5б 2х, 8б, 13б, 14а, 16б, 23а, *стл(ь)пом(ь)* 10а, *стл(ь)пѡ* 5а, 12б, 25б, 28б.

При бележењу гласовних алтернација такође уочавамо значајне недоследности. Примера ради, постоје облици са извршеном палатализацијом (*барѡѡѡѡ* 31а, *вѣл(н)ѡѣм(ь)* 32б, *ѣѡѡѡѡ* 6б, *ќнѡѡѣ* 1б, *свѣѡѡѡѡѡ* 7б, *ѡл(о)вѣѡѡ* 24а, 29а), као и облици у којима палатализација није извршена (*рѡќѡѡ* 18б, *ѡѣѡѡѡѡ* 17б, 19б). Мноштво је примера у којима једначење сугласника по звучности није забележено, што је у складу са традицијом писања српскословенске редакције: *нѡписано* 26б, *нѡпод[ь]* 20б, *рѡѡѡѡѡѡ* 10б, *рѡѡѡѡѡѣ* 12б, *рѡѡѡѡѡѣн* 11а, *рѡѡѡѡѡѣн(ь)* 11б, *рѡѡѡѡѡѣн(ь)* 12а, *слѡѡѡѡ* 18а. Са друге стране, бележе се примери који указују на утицај народног језика: *нѡпод[ь]* 9а, *нѡѡѡѡѡѡ* 24а, *рѡѡѡѡѡ* 5а, 10а, 27а, 30а, *рѡѡѡѡѡ* 2а, *рѡѡѡѡѡѣ* 8а, 10б, *рѡѡѡѡѡ(ь)* 11а, *слѡѡѡѡ* 20а.

У проскинитаріону забележен је велики број речи грчког порекла које су ушле у словенски језик у најраније доба. Навешћемо само неке од примера: *камара* 4а, 7а, 8б, 11а, 16б, *кандилъ* (на више места), *летъргію* 10а, 30а, *летъргію* 8а, 8б, 10а, *параклнсъ* 27а, *параклнсъ* 5б, *параклнсъ* 9а, *проскоидѣа* 8а, *просфоромъ* 10а, *хоро* 7а 2х. С обзиром на то да је текст писан у XVII веку, када је турски језик већ остварио велики утицај на народни говор, присутне су и многе лексеме оријенталног порекла: *барѣакъ* 30а, *барѣакѣ* 30а, 30б, *барѣаци* 31а, *днздаръ* 3а, *двваръ* 4б, 5б, 6б, *мермера* (на више места), *мермеромъ* 11б, *мермеръ* 5а, *мермеръ* 3б, 6а, 7а, 16б, *пенѣра* 14б 2х, *пенѣри* 7а, *пенѣрѣ* 14а, *пенѣръ* 5а, 11б, 14б, *тахтѣ* 4б, 5б, 6б, *ѣмера* 4б, *ѣмери* 4б, *ѣмеръ* 4б, *хаѣне* 6б, 15а, 28б. Утицај локалног говора потврђен је такође и у примеру са елизијом вокала: *ѣр(ѣ)с(а)лѣа* 27б.

С обзиром на то да су проскинитаріони углавном преписивани са прототипа, најчешће немају лични карактер. Излагање тече уједначеним тоном, показују се одређене раздаљине, изглед дворова или димензије храмова. Нема много поетски обележеног приповедања. Тек у ретким Гавриловим исказима примећује се живописност личног доживљаја. Гаврилов језик је значајан за проучавање, јер представља приказ дијакхронијских процеса који су се стекли у XVII веку. Стога је мноштво фонетских и морфолошких дублетних облика који указују на међусобно преплитање српскословенског и народног језика. Етимолошка анализа лексичког слоја указује на знатне оријенталне утицаје, али је важно запазити и бележење локалних језичких одлика. Посебну вредност овог путописа представљају и живописне илустрације, које су имале за циљ да још изразитије подстакну чулну имагинацију читалаца. У прилогу рада даје се приређени текст проскинитаріона Гаврила Тадића, према рукопису који се чува у Националној и универзитетској библиотеци у Јерусалиму под сигнатуром Ms. Var. 186.

ЛИТЕРАТУРА

- Ђорђевић, Петар. *Историја српске ћирилице*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 1990.
- Јовановић, Томислав. *Свѣта земља у српској књижевности од XIII до краја XVIII века*. Београд: Чигоја, 2007.
- Klausner, J. A. *Description des lieux saints de Palestine dans un manuscrit slavon*. *Revue des etudes slaves*. Tome XXXIII, fasc 1–4, Paris, 1956.
- Трифуновић, Ђорђе. *Азбучних српских средњовековних књижевних њојмова*. Београд: Нолит, 1990.
- Харисијадис, Мара. *Гаврило Тадић, Поклоњеније частіноіо ірода и свѣтих месіи ва свѣіом іраде Јерусалиме, Повесіи нека изабрана*. Књижевна историја, бр. 73-74, Београд, 1986.

Ksenija Milovanović

*Beschreibung des Heiligen Landes von Gavrilo Tadić**Zusammenfassung*

In diesem Artikel wird der Reisebericht von Gavrilo Tadic geforscht, der im Jahr 1662 erstellt wurde. Reisebericht ist als Anleitung, mit Beschreibungen der wichtigsten Sehenswürdigkeiten, durch die Orte des Heiligen Landes konzipiert. Der Text wurde auf serboslawische Redaktion mit Elementen der Volkssprache geschrieben.

Im Artikel wird Einfluss von Volksformen durch bestimmte phonetische, morphologische und lexikalische Phänomene beobachtet. Die Sprache wurde nicht in synchronen Ebenen geforscht. Die diachrone Perspektive ist dominant. Die etymologische Analyse der lexikalischen Schicht zeigte signifikante orientalische Einflüsse, aber auch lokale Sprachmerkmale wurden aufgezeichnet. Paläographische Forschung wurde ebenfalls durchgeführt. Zusammen mit der Arbeit wird der vorbereitete Text des Reiseberichtes begleitet.

Authentische Manuskript wird in der National- und Universitätsbibliothek in Jerusalem unter der Nummer Ms. Var. 186 behalten.

Schlüsselwörter: Reisebericht, Gavrilo Tadic, Heilige Land, Jerusalem

Примљен: 15. 9. 2020.

Прихваћен: 20. 10. 2021.

[1a] ПОКЛОНЕНИЈУ ЧАСТНАГО ГРОБА Б(О)ЖІА.
И С(ВЕ)ТІНХ(Ь) МЕСТЬ. ВА С(ВЕ)ТЕМ(Ь) ГРАДЕ
ІЕР(С)САЛ(И)МЕ.

Оуслишите васи православни христ(и)јани мѡжїе и жени велики и мали. сїе писанне. иже гл(а)голет(ь) ѡ с(ве)тон земли. кѡди є ходиѡ. г(о)с(под)ь наш(ь) ис(ьс) х(ристо)с(ь). и прѣч(и)стаа матер(ь) его. прѣс(ве)таа б(о)городица. и васи с(ве)тїи ап(о)с(то)ли. и пророци. и сїа с(ве)таа земля їсть. васел(ь) землям(ь) корень и глава. а с(ве)тїи град[ь] їер(с)сал(и)мь. еже г(ла)голет(ь) с(ве)тоє їев(а)г(е)лїе. град[ь] ц(а)ра великаго. не сам(ь) їер(с)сал(и)мь. на и васа околна земля. кѡди є ходиѡ х(ристо)с(ь). еже г(ла)голет(ь). || [1б] ва книзе библи. земля (проро)чествїа. того ради г(ла)голет(ь) г(оспод)ь. из всть пророцаских(ь). земля обетована. из нее же течеть медь и млеко зде придесть васак(ь) езник(ь). и вера ѡт[ь] всех(ь) странь земли. и васи людїе придыт(ь) и поклонет се. са верою и любовнїю. не сами христїани. на и армени и агарени и евреи.~::~::~~

Сказание о с(в)етель граде їер(с)с(а)л(н)ме:~

Сан с(в)етин град[ь] їер(с)с(а)л(н)мь· среда їестъ земли какоже пророк(ь) д(а)в(н)дъ г(лаго)лет(ь)· б(о)г(ь) же ц(а)рь наш(ь) садела сп(а)сеніе посреде земли· їестъ на вишша от[ь] всех(ь) землял(ь)· и место їестъ хладно и град[ь] велнк(ь)· около града мнл(ь) ·ѧ· и есѡ врата вел(н)ка ·ѧ· врата д(а)в(н)д(о)ва || [2а] на запад[ь]· от[ь] же҃ѡмнне· врата на восток(ь)· врата с(в)ет(а)го сиѡна на полѡд'не· врата от[ь] с(в)ет(о)го дамаска· на север(ь)· И еше врата ·Ѣ· мала на десно и на лево·

Зде ѡ с(в)етомѡх градѡх їер(с)с(а)л(н)мѡх· г(оспод)ь наш(ь) ис(ъс)ъ х(рнсто)с(ь) спас(ь)· пострада и прѣтр'пе· чашѡ сп(а)сеніа прииди за васѡ люди свое· и свободи нас(ь) от[ь] прѣд'нее клетви· еже истина приде(тъ) и сл'нце правди васна· зде коликаа добраа сатвори г(оспод)ь наш(ь) ис(ъс)ъ х(рнсто)с(ь)· от[ь] зде првее познахом(ь) зде кр(ь)сть вазсна· зде и распет се г(оспод)ь зде положи се ва гроб(ь) и васкр(ь)се· и показа се с(в)етинм(ь) зчеником(ь) своим(ь) и ап(о)ст(о)лом(ь) и вазнесе се на н(е)б(е)са· от[ь] зде они почеше проповѣдати на васѡ странн || [2б] васем(ь) мирѡ· нже вероваше ѡправдаше се и ванидоше ва цр(а)р(ь)с(ь)тво неб(е)сноє:~

По снх(ь) цр'ков(ь) велика и крас(ь)на· юже сагради с(в)етѡа елена· мати ц(а)ра ко(н)ьстантина· на местѡ где є част(ь)ни гроб(ь)· и голгофа:~:~:~:~:~:~:~

|| [3а] Пр'ко ѡ градѡх їер(с)с(а)л(н)мѡх· двори д(а)в(н)д(о)ви са вел(н)ким(ь) беденом(ь)· їестъ ванятар(ь) ѡрѡжїе много· ѡвде г(лаго)лїют(ь) д(а)в(н)дъ саписа ѡгалтир(ь)· и есѡ на запад[ь] їер(с)с(а)л(н)мѡх· и сад[ь] тѡ стоє тѡрци днздарь от[ь] града:~

|| [3б] И от[ь] двора д(а)в(н)д(о)ва на восток(ь)· колико вр'женнемъ из лѡка стрелѡ· їестъ цр'ков(ь) велика частнога гроба г[оспо]дна· красна и село прекрасна· и есѡ вел(н)ка трѡла ·Ѣ· и кампанел(ь) високъ и крас(а)нь· и ила около неѡ стл(ь)пов(ь) ·р'ї· и видї се издалека ва ѡбразѡ с(в)етїне тронце· то є єдино трѡло покривено оловом(ь)· а дрѡго с крестом(ь) покривено хоросан'ном(ь)· Прежде бнло врата ·їѢ· а данас(ь) їесѡ васѡ затворена· недина от[ь]ворена· коѡ стоє на полѡд'не·

Сказание за санитне·

Како вѡзшиш(ь) на с(в)етѡа врата· и идешь на север(ь) стоп(ь) ·ѧ· и ѡбретеш(ь) с(в)етое ѡбвнтїе· санитне· где сѡ ѡбвили х(рнста)· нїѡснф(ь) са никодимом(ь)· ва плащаницѡ честѡ· тѡ їестъ мермер(ь) краснн· и есть ѡ днѡннѡ || [4а] педи ·Ѣ· а ѡ ширинѡ педи ·Ѣ· и пол(ь) и наоколо їестъ ѡграфѡно гвоздеем(ь) тѡ горн кандиль ·нї· православних(ь) хрнстїань ·ї· латинска ·ѧ· ар'менско ·ѧ· коптнх(ь) ·ѧ· снрнанско ·ѧ· хабешко ·ѧ· над[ь] тнеме ѡграфѡна камара· кр(ь)стаѡобразно·

Сказанїе за велико трѡло

Иза санетнѡ идешь стоп(ь) ·лїє· и дондеш(ь) под[ь] велико трѡло· кое є покривено оловом(ь)· То є трѡло над[ь] частнимл гробом(ь) г[оспо]д[ь]ннмъ· и на вр'хѡ їестъ· от[ь]крнвено· и изванятар(ь) до полакѡ др'вено· а ѡтѡ полак(ь) їестъ пописано златом(ь)· васн пророци· и на десно їестъ ѡписан(ь) с(в)етїн костантинъ· а на лево

с(ве)таа елена· и ниже пророкъ [4Б] їеса тахте сот[ь] мермера прилеплене за двар(ь)· и наоколо квбета на табань· има келера ·Г̄· и стл(ь)пов(ь) сот[ь] мермера ·Н̄· и ногух̄ сот[ь] стл(ь)пов(ь) ·Г̄· васи написани· и на табань на десно стое ермени· а на лево· латини· и имают(ь) латини кандиль ·С̄· а ерменских(ь) кандиль ·С̄· и под[ь] тиемь келери имаю дръгих̄ келерь ·Г̄· и имаю стл(ь)пов(ь) ·Г̄· и ногух(ь) сот[ь] стл(ь)пов(ь) ·Н̄· и под[ь] тиемь ї(е)св цр'кве мале еретичаске· на север(ь) їест(ь) црков(ь) хабешка а на восток(ь) їесть цр'ков(ь) где пою копти· и близ[ь] еє цр'ков(ь) сиријанска· и внѣтар(ь) в цр'кви їесть гроб(ь) їосиф(а) и никодима· и есв всѣчени в каменъ·

Паки пошад[ь] мало на лево· има камен(ь) окръгао· || [5А] сот[ь] мер'мера над ним(ь) гори кандиль ·Б̄· латин(ь)ско ·А̄· а арменско ·А̄· тѣ св стаале жене мироносице· и рече ка ним(ь) агг(е)ль що ищете живаго са мр'твими· васта несть зде· сот[ь] тога има до частнога гроба стоп(ь) ·М̄· и еше има близъ тога· дръги мермерь окръгао на средн шпал(ь)· тѣ св сковали клин'це· що св распели г(оспода) іс(уса) х(ри)с(т)а·

И еште мало пошад[ь]· їесть цр'ков(ь) латин(ь)ска· и есть в двиннх̄ стоп(ь) ·Л̄· а в шириннх̄ стоп(ь) ·К̄· и на десно цр'кве· їесть пенкер(ь) внѣтар(ь) їесть сот[ь] стл(ь)па мало· за та св стл(ь)пъ везали нюден х(ри)с(т)а кад га св мѣчили нас(ь) ради· и в тон цр'кви гори кандиль ·Л̄· сот[ь] толе до божна гроба стоп(ь) ·Х̄· и на дворя код[ь] врата тѣ има· || [5Б] параклнсь где пою маронити тѣ гори кандила ·Е̄·

Васе то колико сказахом(ь)· їесть под[ь] великим(ь) трѣлом(ь)·:

На средн вел(н)кога трѣла· їесть на земли трѣло маало велми прѣкрасно· И в томъ внѣтра част(ь)ни и живоносни гроб(ь) госп(о)дань· около трѣла їеса тахте сот[ь] мермера прилеплене за двар(ь)· и има стл(ь)пов(ь) ·Г̄· и кандиль ·З̄· И над(ь) тиемь їесть дръго трѣло мало· то стон на ·Г̄· стл(ь)пов(ь) сот[ь] мермера красна· и златне имь главе· тѣ вешаю кандиль ·К̄· и на средн їесть цвѣть сот[ь] мѣди са свѣщами· то є васе христїан(ь)ско и врата сот[ь] трѣла || [6А] їеса прѣма востокъ· и како влaziш(ь) в врата· тѣ лежи камен(ь)· на коимъ є сидно агг(е)ль· и рече женам(ь) що ищете живаго са мр'твими· несть зде· ни ванѣтар(ь) на васта· тѣ гори кандил(ь) ·Г̄· православиных(ь) христїан̄ ·Е̄· латин(ь)ских(ь) ·Е̄· арменска ·Б̄· коптих(ь) ·Б̄· сиријан(ь)ских(ь) ·А̄· хабешка ·Б̄·

И пошад[ь] ка западъ сот[ь] с(ве)т(а)го камена стоп(ь) ·А̄· имаю врата мала· и како влезеш(ь) ванѣтар(ь)· їесть частни божїи гроб(ь) и на гробъ їесть мермер(ь) село прекрасань· над ним(ь) гори кандиль ·М̄· православиных(ь) христїан(ь) ·Г̄· латин(ь)ских(ь) ·Г̄· армен(ь)ска ·Г̄· коптих(ь) ·А̄· сиријан(ь)ска ·Г̄· хабеш(ь)кнх(ь) ·Е̄· И есть в диннх̄ в(о)жїи гроб(ь)· пѣди ·Г̄· а в шириннх̄ пѣди ·А̄· и около || [6Б] гроба їеса тахте сот[ь] мермера красна· прилеплени за двар(ь)· и над[ь] гробом(ь) їесть· вписано· како св положили х(ри)с(т)а ва гроб(ь)· и васкр(ь)сенїе И како изидеш(ь) из част(ь)нога гроба· и идеш(ь) на восток(ь) стоп(ь) ·Л̄· и есть с(ве)таа трапеца· тѣ стон патрїарх̄· и делн с(ве)тїи д(с)х̄·

Сказанїе за с(ве)тїи д(с)х̄·

Тако излази с(ве)тїи д(с)х̄ на в(о)жїи гроб(ь)· Ка с(ве)тѣю и великѣю свѣтѣ· їеса васи езици ванѣтар(ь)· в цр'кви· и хаїїне сот[ь] сваке земле· и васака вера· и агарани· на еднин еврен не приходеть·

И придеть патрiархъ, на част(ь)ни гроб(ь)· и згасить васа кандила· над[ь] с(вє)тiм(ь) гробом(ь)· и над[ь] с(вє)тiм(ь) каменом(ь)· и затворит[ь] врата ѿт[ь] б(о)жiн гроба· || [7а] врата велике сабор(ь)не цр'кве· и идеш(ь) на восток(ь) стоп(ь)· ·к'ѣ· ила мермер(ь) на среди шьпал(ь)· т'о ест'ь зєман пьпак(ь)· на среди цр'кве и на среди света· и над[ь] ним(ь) виси хоро вел(н)ко, и красно· ѿт[ь] мєди· на среди негa ила дрьго хоро мало· и на вел(н)ком(ь) ила свєщника· ·ѡ· и кандила· ·г'с· и икона· ·г'· а на маломъ ила свєщника· ·л'б· и кандил(ь)· ·н'· и икона· ·с'· и над[ь] ним(ь) їєсть шатор(ь) велик(ь)· и над[ь] ним(ь) тръло велико· кое є покривено хоросанном(ь)· и ила пен'єри· ·н'· и камара· ·с'· и стл(ь)па ѿт[ь] мермера· ·л'и·

И пошад[ь] ѿт[ь] пьпка· и идеш(ь) на восток(ь) стоп(ь)· ·к'с· и изидеш(ь) на єдин(ь) скальнъ· и идеш(ь) їєще, стоп(ь)· ·г'и· и изидешъ на дрьги скальнъ· ї онде їєсѧ престолн· четирєм(ь) патрiархом(ь)· на десно їєсть престол(ь) їєр(с)с(а)л(н)м(с)кога· кон прєд[ь] нимъ гори кандило з немъ кандил(ь)· ·з'· їєсть || [7б] и с трълом(ь) златним(ь)· и код[ь] негa ниже їєсть прѣстол(ь), алєзандрскога· код[ь] негa їєсѧ скале· ил(а) скальни· ·к'· и изидеш(ь) горїє гдє чатє єв(аг)г(є)лїє архидиакон(ь)·

И на лево цр'кве· їєсть прѣстол(ь) цариград[ь]скаго патрiархе· и андиохискаго· и онде вешаю· єдин(ь) цвет[ь] ѿт[ь] мєди село прѣкрасан(ь)· и стон по васє дни· и ѿколо цвета кандила· ·б'·

И єще єдина врста, ила кандиль· ·л'б· и на среди ихъ вешаю кандило· ·д'· з немъ гори кандиль· ·г'г'· пак(ь) идеш(ь) стоп(ь)· ·г'з'· изидеш(ь) на дрьги скальн(ь)· тѧ стое свєщници велики· и на ним(ь) свєще велике· и ѿтоле идеш(ь) стоп(ь)· ·з'· и придешъ прѣд[ь] велико темлє, позлащєно· и ила дверн· ·г'· и икона великих(ь) позлащєних(ь)· ·с'· || [8а] прѣд нима гори кандиль· ·л'и· и више· ·г'с· праздникъ господ(ь)ских(ь)· и на десно и на лево· ·г'б· икона с(вє)тiх(ь) ап(о)ст(о)ль· и тѧ гори кандиль· ·к'д'· И више их(ь) їєсть· кр(ь)сть х(рн)с(то)во распєтїє· велн прѣкрасно· їєсть з длннъ пєди· ·к'б'· и прѣд ним(ь) гори кандил(ь)· ·д'· вел(н)ко ѿт[ь] злата прѣкрасно· под[ь] нимъ ц(а)рске дверн· изидешъ скальна· ·г'· онде їєсть с(вє)таа трапєза· тѧ поют(ь) лєтѣр'гїю, православи христіани· їєсть вел(н)ка и лепа· позлащєна и с трълом(ь)· и стл(ь)пн позлащєнн· над[ь] ном(ь) гори кандило· ·д'· ѿт[ь] злата красно· и прѣд ном(ь) гори кандила· ·з'·

И на лево їєсть проскомидїа· и с трълом(ь) позлащєним(ь)· над[ь] номъ гори кандило· ·д'· з немъ гори кандила· ·д'· И за с(вє)том(ь) трапєзом(ь)· изидешъ || [8б] <ска>льни· ·з'· тѧ їє прѣстол(ь) патрiарх(ь)скн· када поєт(ь) лєтѣр'гїю· тѧ стон· и наѿколо ила стл(ь)пов(ь)· ·н'· и камара· ·ѣ· на них(ь) стон, вел(н)ки ѿлтар(ь)· вел(н)кє цр'кве· И над[ь] ним(ь) їєсть напнсано· вьскр(ь)сєнїє х(рн)с(то)во· и сашаствїє с(вє)т(а)го д(с)ха· напнсано златом(ь)· їєст(ь) саборна цр'ква· з длннъ стоп(ь)· ·р'їи· а з ширинъ стоп(ь)· ·л'ї· и имают(ь) врата· ·д'· єдина идѣть на с(вє)тѣю голгофъ· дрьга на санитїє х(рн)с(то)во· третїа на част(ь)ни гроб(ь)· четвр'та з цр'квѧ прѣс(вє)тє б(огородн)цє·

Сказанїє за цр'ков(ь) прєс(вє)тє б(огородн)цє·÷·÷·÷·÷·÷·÷·÷·÷·÷·÷·

Како изидеш(ь), из четвр'тнєх(ь) врата· и санидеш(ь) скальна· ·д'· и идеш(ь) на сєвр(ь)· стоп(ь)· ·л'ї· и ѿбрєтєш(ь) мєста· гдє сє зѡвѧ ѿклопє· тѧ сѧ х(рнст)а· з сѣ металн гвозденє· кладє || [9а] над[ь] нима ила трапєза· и стон на чєтири стл(ь)па·

испод[ь] не проходе люди· и кон їестъ несповеданъ, не може прони· и када се исповеда· проходи невазбранно· и тѣхъ гори кандил(ь) ·ѿ·

За ном(ь) їест(ь) црков(ь)· прѣс(вє)тїе б(огороди)це· ѡвде стааше б(огороди)ца· и глєдаше х(рист)а· на крстѣ неповинна· ѡтале слнша, жєно се с(ь)нѣ твои зри· ѡнде гори кандиль ·ѿ· И за великим(ь) олтаром(ь)· нма тамница· гдє св х(ри)с(т)а држали нюдєнє· то є црков(ь) хавешка· и нма ѡт[ь] великога ол'тара· стоп(ь) ·ѿ· И ещє напред[ь] параклис(ь) арменски мал(н)· ондє св разделили ризи х(ри)с(то)вє вонни· и савнст се слово прѡр(о)часкоє· д(а)в(н)да прѡр(о)ка· разделнше ризи мое себє, || [9Б] и ѡ ѡдежди моеи, меташе ждрєвїа·

И ещє напред[ь] стоп(ь) ·ѿ· нмаю врата и нанндеш(ь) долє скальна ·ѿ· їестъ црков(ь), с(вє)тїе елєни и с трѣлом(ь) и стон на чєтири стл(ь)па, ѡт[ь] мєрмєра· и нма 8 длннѣ стоп(ь) ·ѿ· а 8 ширинѣ ·мѿ· и нма кандила ·ѿ· И ѡнде на десно нма скальна ·ѿ· коє їєсв ископанє, ѡт[ь] камена єднога· и санидеш(ь) долє, 8 пещєрѣ, гдє св нашлн част(ь)ни кр(ь)ст· с(вє)таа елєна вкопан(а)· тѣхъ гори кандиль ·ѿ· и на лєво пещєри ·їєсть мєсто, и др'жє латини· и тѣхъ гори кандиль ·ѿ·

И пак(ь) придєшь на пр'вєє· на врата на коїа си и влєзєѡ долїє· и пондєшь на десно· стоп(ь) ·ѿ· їєсть црков(ь) хавешка· тѣхъ їєсть колад[ь] єднн(ь) ѡт[ь] стл(ь)па· || [10А] на колы є сидиѡ прѣблагн х(ри)сто(с) кад[ь] мѣ св ставили вєнаць, ѡт[ь] тр'нїи· на ч(ь)ст(ь)нѣ его главѣ· тѣхъ гори кандиль ·ѿ· и над[ь] тнєм(ь) стл(ь)пом(ь)· їєсть с(вє)таа трапєза· и тѣхъ поют(ь) лєтѣрїю хрїстїани· защо є хавєшь нестало и не нма нх(ь)· и пондєшь на запад[ь] стоп(ь) ·ѿ· <н>маю скалє· їєсть скальна ·ѿ· и нздєшь(ь) горїє· їєсть с(вє)таа голгофа ·~·

Сказаннє за с(вє)тѣю голгофа·~·~·~·

Развмен, како нздєшь на с(вє)тѣю голгофа· и ндєшь(ь) на вєсток(ь) стоп(ь) ·ѿ· и ѡбрєтєшь(ь) мєсто· гдє св распєли, г(о)с(под)а б(о)га и сп(а)са нашегѡ· ис(ь)са х(ри)с(т)а· тѣхъ їє поїаѡ и мєлхисєдек(ь), лєтѣрїю· с прѡсфором(ь) и вином(ь)· када їє бл(а)гословнко авраама· ѡвдє є и любовник(ь) б(о)жїи, авраам(ь)· принсєє вазлюбєнагѡ· сина· || [10Б] своєгѡ нсаака· да га заколє· ѡвдє самр'чє се сл'н'цє· ѡвдє рєчє разбонник(ь), помєни мє г[оспо]дн єгда придєши ва ц(а)рствн си· їєсть то мєсто вншє, ѡт[ь] свє цр'квє пєдн ·ѿ· и пол(ь)· ширннє пєдн ·ѿ· тѣхъ їє и с(вє)таа рѣпа· гдє св бнлн ставлнлн кр(ь)стѣ· нєвєрнн нюдєн· и бєзпамєтнн воннн· їєсть рѣпа ѡкована срєбром(ь)· и нзлази нз нєє бл(а)говханїє· и тѣхъ їє распєтїє х(ри)с(то)во· вписано· ѡт[ь] с(вє)тє рѣпє на десно пєдн ·ѿ· їєсть камен(ь), разпѣкаѡ се до зємлє· тан єс(тѣ) камен(ь) пѣкаѡ, када св се пѣцала васа каменїа· и катапєтазма 8 цр'кви· како сказѣє, с(вє)тѡє їєв(а)г(г)єлїє· како прїдє на зємлю, || [11а] коїа се зѡвє голгофа· гла(гол)єм(аа) <г>л(ав)нѡє мєсто· и тѣхъ їє бнла глава адамова· и гроб(ь) его· єжє г(ла)голют(ь) книжнїци їєврєнсци· ѡнде проклет(ь) его· тѣхъ и гроб(ь) его· и на томѣ мєстѣ распєт(ь) сє· г(о)с(под)ѣ наш(ь)· ис(ь)с х(ри)сто(с)· и потєчє част(ь)наа и с(вє)таа, кр'вь его· на главѣ адамовѣ· и кр(ь)стїи главѣ прєдєда адама· 8 грѡвѣ его· и вндн сє и данашнн д(ь)нѣ, камен(ь) разсєдєнѣ до зємлє· и тѣхъ гори кандиль ·ѿ· и дрѣвїх(ь) напред[ь] ·ѿ· 8 свє кандиль на с(вє)тон голгофи ·ѿ· кандиль їєсть црков(ь) красна, и зєлѡ прєкрасна· 8 длннѣ їєсть стоп(ь) ·ѿ· а 8 ширннѣ стоп(ь) ·ѿ· и єсть камара, кр(ь)стаѡбразно· и пописано златом(ь)

прѣкрасно- васи пророци- и авраамъ гдѣ хотѣше заклат(н), сына своего исаака- || [11Б] їсть патос(ь) зкрашен(ь)- мермером(ь)- белнем(ь) и чрним(ь), и црвеним(ь)- нма и цвета хот[ь] медн, са свещамн ·Г· и на десно нма пенѣер(ь)- и глѣдашь з престол(ь), с(вє)тїе ц(а)р(н)це елени-+~+~

Сказанїе о цр'квн с(вє)т(а)го нїоан(а) прѣд(н)течє

Под[ь] с(вє)том(ь) голго-фом(ь)- нма цр'ков(ь), с(вє)т(а)го нїоан'на прѣднтечє- їсть православнох(ь) хрстїан(ь)- и за с(вє)том(ь) трапезомъ, види се гдѣ є разседен(ь) камен(ь)- гдѣ є вѣла, глава адамова- тѣ горн ·Г·- кандиль- и на дворѣ хот[ь] врата- до сантїа х(рн)с(то)ва нма стоп(ь) ·Г·- кое смю и прѣждєє сказаши- и єсть вел(н)ка цр'ков(ь) з диннѣ стоп(ь) ·Г·- а з шириннѣ стоп(ь) ·Г·- кандил же православнох(ь) хрстїан(ь), з све ·Г·- и невгасємих(ь) кандиль, хрстїан(ь)ских(ь) ·Г·- и-

|| [12а] Бл(а)годетїю х(рн)с(то)вою сказахом(ь)- колнко їє поклонїа, ванѣтар(ь) с(вє)тїе великїе цр'квє- и поидохом(ь) надвор(ь), нз с(вє)тїих(ь) врат(ь)- коїемъ їєсмю и влєзли, ванѣтар(ь)- и на лево врата- нмают(ь) трн стл(ь)па, хот[ь] мермера- нз среднога стл(ь)па, з пр'во врѣмє, нзндє с(вє)тїн д(с)хъ- їєсть разцплєн(ь)- и види се дажє и до данас(ь)- И сїє чѣдо показѣ- г(о)с(под)ь б(о)г(ь), да васак(ь) чл(о)вєк(ь) виднт(ь) и благодарнт(ь) б(о)г(ь)-+~+~+~+~

Сказанїе о чѣдєсн с(вє)т(а)го д(с)ха-~

Г(ла)голють въ врѣмє оно- ар'мени подадоше, мнтѣ неверним(ь) агареном(ь)- защо ннє бнло васкр(ь)сенїе, наше са нма вєдно- него наше прѣждє, недєлю данѣ- зато сѣ бнли затворнлн, вел(н)кѣ цр'ков(ь) || [12Б] и нє пвстнлн патрїар(ь)ха, са православнонми хрстїанн- да чннє праздннк(ь)- с(вє)т(а)го васкр'сенїа- како сѣ нмєлн оьнчан- онда патрїар(ь)хъ стѣа, надвор(ь) хот[ь] цр'квє- и са люднн, въ с(вє)тѣю и велнкѣ свєотѣ-

Прєд[ь] вєчєр' же бнстѣ, велнкѣ жалостѣ- въ васєх(ь) православнох(ь), и са патрїар(ь)хом(ь)- др'жєше свєщє ва рѣках(ь)- молєше б(о)г(ь), са васєм(ь) ср[ь]д[ь]цємъ- патрїар(ь)х(ь) же нзндє- ка прѣстола с(вє)тїе елєнн- блнзѣ єдинога стл(ь)па, хот[ь] мермера- молєши са плачємъ- васєднлостнваго б(о)г(ь), г(ла)голющн- О чл(о)вєколюбчє, г(о)с(под)н б(о)жє мон- внждѣ вєдѣ раб(ь) свонх(ь)- Ва тѣн час(ь), разпчє се стл(ь)пъ- код врата велнкнх(ь)- и нзндє с(вє)тїн д(с)хъ- и потєчє патрїар(ь)хъ, са вєсєлїєм(ь) || [13а] и вѣжєжє свєщє, цю др'жашє з рѣках(ь)- и вѣжєгошє вєсє люднє, нз рѣкѣ патрїар(ь)ховнх(ь)-

И како вндєшє сїє чѣдо агарєнн- хот[ь]ворнше с(вє)тѣа врата, велнкїе цр'квє- и вѣлєзє патрїар(ь)х(ь), са васєдн люд'мн- и слѣжнше праздннк(ь), с(вє)т(а)го вѣскр'сенїа х(рн)с(то)ва- како нмєхѣ оьнчан- и нмаю некомѣ чл(о)вєкѣ клннцн- прѣд[ь] с(вє)тїємъ вратн, з зємлю побнєнн- єщє хот[ь] онога врємєна- и єсть зпнсано, на єдинол(ь) каменѣ, арап(ь)скнм(ь) єзнком(ь)- сїє чѣдо да сє зна, како їєсть бнло-

И пондн на сєвєр(ь), їєсѣ врата велнкѣ- за коїа смю и прѣждє сказаши- и блнзѣ тєх(ь) врата, нмают(ь) дрѣга врата- и єсѣ заграждєна каменом(ь)- на та їє врата, ||

[13Б] хотела влезсти, марија еџиптенина· и вазбрани еи агг(е)ль· и в зрє над[ь] врати, вписан[ь] в образъ прѣс(вє)тїне в(огороди)це· и слыша гл(а)сь г(лаго)лющъ· мариє, аще прѣндешъ нївордань, вобрѣсти кеш[ь] спасенїе· и междѹ теми врати, нма стл[ь]пов[ь] вт[ь] мер[ь]мера ·ґ· и еше ·ґ· вт[ь] пор'фира зеленога камена стл[ь]па· и в толе на десно, нмаю скале ї есть скальна ·ґ· коїе ндѹ, на прѣстоль с(вє)тїне елени· и есть трѣло лепо, пописано златом[ь]· тѹ їе сндела с(вє)таа елена· и сѣдила їеврѣомь, ради х(ри)ст[ь]а· и за дрѹго безаконїе ихъ· ї есть пред[ь] с(вє)тїнемь врати, пор'та велика· а то їе была, прѣпрата великне цр'кве· сада їе вобрена, в но(н) їе вшло· || [14а] стл[ь]пов[ь] вт[ь] мермера ·л· тѹ поставнше, част[ь]ни кр[ь]сть х(ри)ст[ь]овь, на мр'тавца· и васта мр'тви· и тако познаше, кое е кр[ь]сть, г(оспода) к(сца) х(ри)ст[ь]а· тѹ їестъ и талница, где е метала с(вє)таа елена нюдєе· и блнзѹ талнице· нмаю три цр'кве ·л· на средн вѣскр'сенїа, х(ри)ст[ь]ова· и нма место, где е видела, марија магдалинн х(ри)ст[ь]а· по виск[ь]рсени· и мнеш' тако вртоградарь їестъ· и г(лаго)ла· г(о)с(под)и где· положи тело їс(сца) мого· и рече еи г(о)с(под)ь· мариє· она же рече· равви· еже г(лаго)лете вчителю· он же рече еи, не прикасан се ка мне· и блнз[ь] солтара· в пенѣрѹ, нма камень, що принесе ар'хагг(е)ль гаврїил[ь]· прєс(вє)тен в(огороди)ци, вт[ь] с(вє)тїне горн синанскїе· || [14в] егда пожеле нти, на горѹ синанскю· и дрѹга цр'ков[ь], с(вє)тїх[ь] ·л· м(с)ч(е)никь, вше не е была цр'ков[ь], с(вє)т[ь]аго їован(а) в(о)гослова· а сада їе вобрена· и савжн праздник[ь] и ·л· м(с)ч(е)ник[ь] и благословѹ· третїа цр'ков[ь], с(вє)т[ь]аго їакова брата божїа· и есть цр'ков[ь] лепа, в нои горн кандила ·л· и тѹ пою мир'ски людїе· в тѹ цр'ков[ь] гледа пенѣр[ь], нз чєліе патрїар[ь]хова· и тѹ нмаю скале, и ндѹ в патрїар[ь]хшїю· и тѹ їе чєлнн патрїар[ь]хова· и дрѹга чєлнн, где патрїар[ь]хъ сѣдѹ творн· и мало мапрєд[ь], велика трапєзарїа, и дофїа· и над ном[ь] їестъ цр'ков[ь] патрїар[ь]хова· храм[ь] с(вє)т[ь]аго ц[ь]ра константина· красна село, нма и пенѣра ·ґ· їедин[ь] гледа на част[ь]ни гроб[ь] || [15а] х(ри)ст[ь]овь тѹ горн кандиль ·ґ· и невгасаємнх[ь] кандиль ·ґ· И вт[ь] толе пошад[ь], колнко вр'женїемь камен[ь]· їестъ цр'ков[ь], с(вє)таа фєкла· то їестъ в кѣлах[ь], где стоїе хацине· в толе пошад[ь], колнко вр'женїемь камень· їестъ монастир[ь], храм[ь] прѣс(вє)тїе в(огороди)це· тѹ стоїе кляѣрице· тѹ їе стала, с(вє)таа пєлагїа, и са девєтьдєсет[ь] д(є)внцїе~

|| [15в] Прєма вастокѹ, в(о)жїа гроба· внзтра в їєрвсал(н)мѹ, пошад[ь] по млєе їестъ цр'ков[ь], с(вє)таа с(вє)тїх[ь]· где е стала прѣс(вє)таа в(огороди)ца, лет[ь] ·ґ· в· храннма по агг(е)лѹ, в(о)жїню· ондє сѹ заклали пророка захарїю· и ондє е прилнво, х(ри)ст[ь]а смлєон[ь] на рѹкѹ· ондн е внво кнвотъ пророчнн· и жазаль аронов[ь], и скрнжалн· и вєє що подасть в(о)гъ монсею· коїе їестъ пророчаство· ради матере божїне· ї есть цр'ковь, покрнвена оловомь и блнзѹ цр'кве, їєсѹ врата· кѣдн е прошаво х(ри)ст[ь]о[ь], на цветоноснє· са ванємь и ветавлн· и сада їєсѹ затворєна~*~*~

|| [16а] тѹ їе и гроб[ь] его· И тѹ їе гора елєон(с)ка· ї ест[ь] на васток[ь] прєма їєр(с)ал(н)мѹ· и ва свєтѹ їестъ пѹть· долє, в потокѹ чєдарскомѹ· нма село гєкснманнн· кое е вло село· а сада їестъ цр'ков[ь] єдннн· тѹ їестъ пєщєра, где сѹ е сакрнлн ап(о)ст[ь]олн· страха ради нюдєнска, када прєда нюда х(ри)ст[ь]а, нюдєомь·

Блнзѹ пѣщєре· їест[ь] вртоград где прєдадє нюда х(ри)ст[ь]а· вше нега, колнко вр'женїем[ь] камен[ь]· їестъ место где е х(ри)ст[ь]о[ь], чатїво вчє наш[ь]· грєх[ь] ради наш(н)х[ь]· И тѹ їест[ь] камен[ь]· где вставн х(ри)ст[ь]о[ь]· пєтра и їакова и їован'на и нрндє и вєрєтє нхъ спєцє· и рече нмь, нднтє и м(о)лнтє сє да ванндєтє вѹ нап(с)тѹ·

|| [16Б] Близъ вртограда· їестъ цр'ков(ь), прѣс(вє)тїне в(огороди)це· тѣ їе и с(вє)тїн гробъ єе· то їе ѡ землѣ двѣоко· и ѡколо врата нма стл(ь)пов(ь) ѡт[ь] мермера· нї· и нмаїю скале, їестъ скалзна нї· и на средн скала їестъ· гробови нѡлїица, и анїни· и доле ѡ цр'кви, близъ с(вє)т(а)го ѡлара· їестъ камара, и ванѣтар(ь) єн· їестъ част(ь)ни гроб(ь), прѣс(вє)тїне в(огороди)це· И нма на гробѣ мермер(ь) прекрасан(ь) и излази бл(а)говѣанїе велико· тѣ горн кандиль· кѣа· || [17а] ѡт[ь] цркве, колнко вр'женїемъ камен(ь)· на дворѣ видн се земля нїѡрдан(ь)ска·

И близъ цр'кве· їестъ пещера, то їе пост(ь)ница с(вє)те пелагїе· а сада др'же пещерѣ тѣр'ци· и не пѣшаю внѣтра, ни хрїстїанина ни еретига· и не влзе ни ѡни· нитко· и тѣ є гроб(ь) с(вє)те пелагїе· и на гробѣ єе, нма стопа агг(є)л(ь)ска· зна се на каменѣ·:~::~~::

На лево горе елесон(ь)скїе· пошад(ь)· кѣ· стаде· їестъ мала гаанлеа· тѣ се показа х(рїсто)с(ь), по васкр(ь)сени ап(о)столом(ь)· и рече нма, шад[ь]ше проповеданте їев(аг)г(є)лїе· || [17Б] по васен земли, кр(ь)стеще людн· ва нме ѡца и сына, и с(вє)т(а)го д(с)ха·

Према вастокѣ· горн елесон(ь)скїе· їестъ витанїа, от(а)част(ь)во лазарово· нма и пр'ви гроб(ь) єго· тѣ їесъ гробови, млар'те и мларїе· ѡ пещери, сестре лазар(є)ве, и то др'же тѣр'ци· И ниже вифанїе, нма камен(ь)· где є сидїо х(рїсто)с(ь), када сѣ га среле млар'та и мларїа, сестре лазареве· и рече г(оспод)н, се земля где є погребень брат(ь) наш(ь)· и словом(ь) єго, вѣскр(ь)се лазара· четвородневна из гроба· приде х(рїсто)с(ь) ѡт[ь] витанїе, према їер(с)с(а)л(н)мѣ, и посла ученики· и приведеше ємѣ ѡсле и седе на нем(ь)· и сретеше єго ѡтроци їевренци· поюще бл(а)гословен(ь) греди, ва нме г(оспо)д[ь]нє· ѡсана нже и ва вїшних(ь)· || [18а] їестъ ... до їер(с)с(а)лнма стади· їїє·

И ... доле· према вастокѣ· нма пѣтъ на їерихон(ь) и на їордан(ь)· їерихон(ь) їест(ь) на полю лепѣ· ѡнде се припе закхен, да видн х(рї)с(т)а· и єсть ѡт[ь] їер(с)с(а)л(н)ма мнл(ь)· кѣ·

Близъ їери(х)она,⁵ їестъ планина четрдесетница велика· где є х(рїсто)с(ь) постїо, четирндесетницѣ· такоже и чл(о)век(ь) д(ь)ни· мї· и приходѣше ка нем(ь) дїаволь, исквѣше єго· и нма пещера много високо· и под[ь] планином(ь) їесъ воде гор(ь)ке· биле сѣ прѣжде гор(ь)ке· а како приде пророкъ єнсен прѣтвори нх(ь) ва сладкѣ·

|| [18Б] Из їерихона на васток(ь), ѡ пвстини· нма монастир(ь) цр'ков(ь)· с(вєта)го пророка и прєд(н)теч(є), и кр(ь)стител(а) їѡан(а)· из монастир(а) на васток(ь) мнл(ь)· кѣ· їестъ река нїѡрданѣ· тѣ се кр(ь)сти, г(о)с(под)ь наш(ь), ис(сь) х(рїсто)с(ь)· ѡт[ь] рѣки нїѡванови· и тѣ виде нїѡан(ь), с(вє)тїн д(с)хѣ· и нма пещера према їорданѣ, где є сидїо нїѡан(ь)· и ѡно место, где се кр(ь)стїо х(рїсто)с(ь) истина· и према(а) местѣ ѡномѣ, їестъ гора єр'моннл(ь)· ѡт[ь] толе вазеше, пророка нлїю· на колеснице ѡган'не· и течет(ь) нїѡрдан(ь) покраи планине· ѡт[ь] севера на полѣдне· и нма ѡт[ь] їер(с)с(а)л(н)ма до їордана мнл(ь)· лї·

И преко їордана, їесъ планине вел(н)ке· тѣ їе приходїо, || [19а] пророкъ єнсен, и покланѣо се према їер(с)с(а)л(н)мѣ· и тѣ и вспе, и погребеше єго агг(є)лн· їеще ванѣтар(ь) пвстини· їестъ гроб(ь), преподѣвнє мларїе єкїптенине· тѣ їе стаала· мї· злет(ь)· и єст(ь) ѡт[ь]толе до їер(с)с(а)л(н)ма· кѣ, дни хода· и на десно ѡт[ь] нїѡрдана,

5 Написано їеринона.

Їестъ содом(ь) и гомор(ь), мр'тво море· тѣ ѿ била земля лопова· зашо се, зове мр'тво море· зашо не има нища, животна ѡ немъ· тѣ ѿ биво лоть, синоваць авраамов(ь)· и та се земля просела, грех(ь) ради чл(о)вечаских(ь)· зашо сѣ били содомн, и люти грешници· то честъ земля паклен'на· и ѡколо мора честъ мил(ь) ·Ѱ· седам(ь) стотинн(ь)· близъ ѿрдана, има монастир(ь)· с(в)ет(а)го ѡца керасима· тѣ мѣ || [19б] лав(ь) славаше, многѿе ради люб'ви в(о)жїне· и ѡт[ь] монастира мил(ь) ·б'· има аѿїазма, с(в)етѡа вода· кою є извесо, ѡченик(ь) его саватїе· моли твою и молениемъ·

Паки придеш(ь), въ с(в)етїи град[ь] їерус(а)л(н)мь· придеш(ь) на врата, ѡт[ь] с(в)ет(а)го дамаска· и на дворѣ код врата· честъ земля цара агрипа· тѣ посла пророк(ь) еремїа, ѡченики варуха и авимелеха· да принесуть смокви, болеших(ь) ради· и седище, ѡ єдином пещери, надвор(ь) ѡт[ь] града· и заспаше и спаваше лет(ь) ·б'· и како беше пленен(ь) їер(с)с(а)л(н)мь·:~::~:~::~:

И пошад[ь] ѡт[ь] їер(с)с(а)л(н)ма, д(ь)нь хода· честъ град[ь] самарїа· и надворѣ града честъ· || [20а] стѣдѣнаць нїаковал(ь)· тѣ ѡбрете х(р)исто(с)ь), женѣ самараннтѣ· и нска ѡт[ь] неє пити вода· еже г(ла)голетъ, ва с(в)етем(ь) їев(а)г(е)лїи·

И пошад[ь] ѡт[ь] самарїе дни ·б'· честъ море тиверїадское, на западѣ· то честъ море, где сѣ ловили рибе ап(о)ст(о)ли· то ѿ море слатко· що се зовет(ь) море, зашо ѿ вода велика, из неє истече река, їордан(ь)· тѣ ѡкрете х(р)исто(с)ь) ап(о)ст(о)ле· и рече имъ, придете, и ходите за мною· и сатворѣ вас(ь) ловце човеком(ь)· и тѣ приде х(р)исто(с)ь), са кораблем(ь)· и тѣ паки по васкр(ь)сени, показа се имъ· и рече петрѣ симоне исвоинь· || [20б] авиши ли мє· и тѣ га пита три пѣта· и рече емѣ, паси ѡвце моїе· паси аганце моїе·:~

И тѣ на кран мора, тѣ има и вифсанда· град[ь] петровъ и андрєевъ· и више има, мость великъ· тѣ се бори нїаков(ь), са архнстратигомъ· то се зове мость нїаковлев(ь)· и више нега види се езеро ѿенисарет(ь)· ѡ пвстон землн· и течет(ь), езеро ѿенисарет(ь)ское, изпод[ь] моста нїаковлева· ѡ море фиверїадское· и мало пошад[ь], честъ гѣстїер'на, где сѣ метали нїѡсифа, братїа его· када сѣ га продали квпцемъ· || [21а] єкїпат(ь)скимъ ѡ єкїптѣ· зовом(ь)· мнїр(ь)· честъ ѡт[ь] їер(с)с(а)л(н)ма мил(ь) ·р'·:~

Више езера ѿенисарет(ь)· на бр'дѣ честъ· град[ь] капернаумъ· И ѡт[ь]толе доле, има град[ь] назаретъ· тѣ ѿ било, вл(а)говещенїе прес(в)етїе, в(о)городице· ѡт[ь] агг(е)ла гаври(а)· И тѣ храни се х(р)исто(с)ь), іако чл(о)век(ь)· того ради нарекоше его назарен·

И мало напред[ь], има фаворска гора· на конѡ(н) се пресѡбрази, пребл(а)ги вл[а]д[н]ика, и г(о)с(под)ь нашъ· ис(с)ь) х(р)исто(с)ь)· честъ гора висок(а), и стон на васток(ь)·

|| [21б] И тѣ близъ, има кан'на галиленска· ѡ конѡи претвори х(р)исто(с)ь), вода ва вино· еже казѣт(ь), ва с(в)етем(ь) їев(а)г(е)лїи· бе бракъ, ва канє галиленсцемъ· и тѣ приде х(р)исто(с)ь)·

Паки вазвратнхом се въ с(в)етїи град[ь] їерус(а)л(н)мь·:~
Сказанїе за с(в)етїи град[ь] вифлеєм(ь)

Дондосмо, въ с(в)етїи град[ь] їер(с)с(а)л(н)мь· и ѡколо его· пр'во с(в)етїи вифлеєм(ь) град[ь]· на десно їер(с)с(а)л(н)ма има· с(в)етїи вифлеєм(ь) на полвдне· из їер(с)с(а)л(н)ма

млн(ь) ·Ꝛ· И на средн пѣта, има монастыр(ь) с(вє)тѣн илѣа пророкъ· їестъ цр'ковъ лепа и с трѣломъ· и тѣ заспа, с(вє)тѣн пророкъ илѣа на каменъ· || [22а] под[ь] древом(ь) кедром(ь)· и рече емъ, агг(є)ль б(о)жїи· вастани ѡждь и пи, на далек(ь) їестъ, пѣтъ твон ѡт[ь] тебе· и зна се на каменъ где є спаваѡ· и естъ на кран пѣта, на дворъ из монастыра· ѡ томъ монастырѣ стоїе калѣкерн:~

На среди пѣта, из с(вє)т(а)го илѣа идѣши ѡ ви·флєем(ь)· їестъ гроб(ь) рахиле, матере нїосифове· дръге жєне нїаковлеве· ѡвди блнз(ь) има зємла вр'топ(ь)· где хотєше їосиф(ь)· ѡставит(и) б(о)городнцѣ· и приде агг(є)ль б(о)жїи, и рече емъ, носифє синє д(а)в(н)довъ не бон се· понми марию женѣ твою, рожд[ь]шеє ко се из нєє, ѡт[ь] д(ь)ха їестъ с(вє)та· и проча:~

И тѣ на десно има село зовом(о) бєѣала· || [22б] то їестъ домъ єфратов(ь)· и г(а)голют(ь), да сѣ ѡт[ь] толе изишли пророци· и мал(о) више, їестъ аѣназма· с(вє)т(а)го ѡца кипрїана:~

І ещє пошад[ь] млн(ь) ·г'· їестъ монастырѣ с(вє)т(а)го геѡрг(ь)гїа· їестъ монастир(ь), и с трѣлом(ь) ѡкрягаѡ· тѣ има и колад[ь] ѡт[ь] верига, чїмє сѣ га мѣчїан· и твон чѣдо, и вер'ннм(ь) и невер'ннм(ь)· м(о)литвою с(вє)т(а)го, и великом(ь)ч(є)нника· и побєдоносца х(ри)ст(о)ва геѡргїа· їестъ та цр'ков(ь)· ѡт[ь] їер(ь)с(а)л(н)ма млн(ь) ·н'·:~

|| [23а] Сказанїе за с(вє)тѣн град[ь] ви·флєем(ь):~

Тѣ се роднѡ пл(ь)тїю, г(о)сподъ наш(ь), и с(ь) х(ри)сто(ь)· ѡт[ь] пр(є)св(є)тїє д(є)ви б(о)городнцє· и има цр'ковъ велика, вел'ми красна· и дл'га и кр(ь)стаѡбразна· покрївена др'ветомъ, и по др'ветѣ ѡлоком(ь)· и естъ ѡлтар(ь), и по цр'квє· патос(ь) ѡт[ь] мер'мера, и има стл(ь)пов(ь) ѡт[ь] мер(ь)мера ·н'·в'· на десно· ·к'·Ꝛ· а на лево ·к'·Ꝛ· и горє є пописано златом(ь)· || [23б] вел(ь)ми прекрасно· и на десно цр'квє, имаю скале· и изидєш(ь) ѡ цр'ков(ь), с(вє)т(а)го геѡрг(ь)гїа· и изидєш(ь) из цр'квє и ѡбрєтєш(ь) дръге скале· и изидєш(ь) ѡ кѣлѣ, где стоїе калѣкерн:~

Сказанїе за с(вє)тѣю пещерѣ:~

Под[ь] великом(ь) цр'ковом(ь) има пещєра вел(н)ка, и красна· ѡ конѡн се роднѡ, пл(ь)тїю ц(а)рь и г(о)с(под)ъ наш(ь) и с(ь) х(ри)сто(ь)· и естъ ѡблєчєна васа ѡ мер(ь)мер(ь)· и по зємли наѡколо, и надвор(ь) єи· и има врата ѡт[ь] мєдн ·в'· єдина на сєвер(ь), а дръга на полѣдне· и санидєш(ь) долє скальни ·г'·· и тѣ їє мєсто, где се роднѡ х(ри)сто(ь)· прєма вастокѣ, и где га сѣ покнїи, на полѣдне· и излази бл(а)говѣханнє велико· и где се роднѡ, тѣ горн кандил(ь) ·Ꝛ· || [24а] и где сѣ га покнїи ·Ꝛ· и естъ ѡ с(вє)тон пещєри, ѡ сѣ кандиль ·н'·в'· и пошад[ь] ка западѣ, на кран пещєрє каменъ шѣпал(ь)· тѣ сѣ занїи водѣ, када сѣ х(ри)ст(а) ѡквпали· и излази бл(а)говѣханїє·

И пошад[ь] надвор(ь)· има цр'ков(ь) велика наша, ѡ длїннѣ стоп(ь) ·р'·п'є· а ѡ шїрїннѣ ·Ꝛ·· и на лево имаю мєста· где поют(ь) єрєтїзи· и на дес(ь)но кр(ь)стїанїца, где кр(ь)стє дєцѣ· и естъ ѡт[ь] мермера красна· и надвор(ь) монастыра, прєма вастокѣ· има пещєра, где приде х(ри)сто(ь), са матерїю єго и са їосифом(ь)· када хотєхѣ,

БЕЖАТИ ВА ЕГИПТЬ· И ОТ[Ъ]ТОЛЕ ИЗ ПЕЩЕРЕ, ВЗИМАЮ ЗЕМЛЪ, ЧЛ(О)ВЕЦИ· И ТВОРИ ИСЦЕЛЕННЕ:~---~---~

|| [24Б] Сказаніе от[ъ] пвстни(ь)ских(ь) монастырен·

Пр'во, от[ъ] с[в]е[т]а[го] ви-флеема, према вастокъ в пвстни· пошад[ъ] мнл(ь) ·ѣ· їестъ монастыр(ь), с[в]е[т]а[го] и преподобнаго, соца нашего ф-еодосїа· общежителя· и есть сан монастыр(ь), от[ъ] с[в]е[т]а[го] града, їер(с)а(л)н(л)ма, мнл(ь) ·н'·~---~---~

Сказаніе за лаврѡ с[в]е[т]а[го], и преподобнаго соца нашего, сави
ос[в]е[щен']наго:~---~---~

|| [25А] И пошад[ъ], от[ъ] с[в]е[т]а[го] ф-еод(о)сїа низ брдо мнл(ь) ·ѣ· їестъ велика лавра, с[в]е[т]а[го] сави· тѡ сѡ заклани, с[в]е[т]їи оци многи· от[ъ] рѡкъ неверних(ь) арапъ· и есть монастыр(ь) в великѡ долѡ, и в великом низвер'дци· и има цр'ков(ь) велика, и красна и с трѡлом(ь)· || [25Б] и есть цр'ков(ь), пописана васа исвараком(ь)· и тѡ їе цр'ков(ь) оградисѡ, ц(а)рѡ маноил(ь) пор'фировиѣ[ъ]· и за олтаром(ь) доле в рещи, їестъ акиазма· що їе извесѡ с[в]е[т]їи сава· и на запад[ъ] код[ъ] цр'кве· їестъ гроб(ь), с[в]е[т]а[го] сави· надвор(ь) цр'кве, и с трѡлом(ь) красним(ь)·

И оwdї є видїо, с[в]е[т]їи сава· стл(ь)пѡ оган'ни, от[ъ] н(є)в(є)сѡ до земле· и начини цр'ков(ь), храм(ь) бл(а)говещенїа пр(є)с[в]е[т]їе в(огороди)це· и тѡ їе блнзѡ, пещера велика· в ної є цр'ков(ь), с[в]е[т]а[го] николи· и тѡ в монастырѡ, има келїа· с[в]е[т]а[го] нїована дамаскина· тѡ їе саписаѡ охтонкѡ· и дръге книге, || [26А] потребне·

И има в монастырѡ цр'квих(ь) ·ѣ· Пр'ва сабор(ь)на цр'ковѡ, бл(а)говещенїа прес[в]е[т]їе в(огороди)це ·ѣ· с[в]е[т]їих(ь) ·л'· м(с)ч(є)никъ ·г'· с[в]е[т]а[го] їован(а) прѣд(н)т(є)чє ·ѣ· с[в]е[т]а[го] геѡргїа ·є· с[в]е[т]а[го] нїован(а) златовста ·ѣ· с[в]е[т]а[го] николи ·ѣ· с[в]е[т]їих(ь) ап(о)ст(о)л(ь), петра и павла· в пост(ь)ници с[в]е[т]а[го] сави· имаїю и два пир'га· що паже лаврѡ· от[ъ] невер(ь)них(ь) арап(ь) и има до їер(с)а(л)н(л)ма мнл(ь) ·г'·~---~---~

И на север(ь) има монастыр(ь)· с[в]е[т]а[го] соца харн-ф-она· има и агїазма блнзѡ· їестъ от[ъ] їер(с)а(л)н(л)ма мнл(ь) ·н'·

Пошад(ь) от[ъ] тале, горе на полѡдне низ їер(с)а(л)н(л)ма· има и земля авраамова· що се || [26Б] зове мавричиска· тѡ стоїаше, патрїар(ь)хѡ авраам(ь)· їесѡ и дворн его тѡ· и тѡ їе и гроб(ь) его, и жени его сар'ри· и исаак(ь) и жена его, и вас(ь) род[ъ] его· тѡ їе блно гощенїе, с[в]е[т]їїе тронце· и то место, сада дръже агарени· и есть до їер(с)а(л)н(л)ма мнл(ь) ·л'·

И пошад[ъ], от[ъ] їер(с)а(л)н(л)ма, на запад[ъ] мнл(ь) ·ѣ· їестъ монастыр(ь) част(ь)наго кр(ь)ста· и есть монастыр(ь) тан, нвер(ь)ски· і есть, що се зовѡ к'зр'цїїне· и есть цр'кав(ь), и с трѡлом(ь) село прекрасна· и есть патос(ь), от[ъ] мер(ь)мера, ситна изписано лепо· || [27А] и ванятар(ь) св[є]т[а]го олтара, под[ъ] с[в]е[т]ом(ь)· трапезом(ь)· їестъ место, где є в'сечено част(ь)но древо· и в пр'во време, от[ъ] тога сѡ дрѡва в'чинили

частьни крѣсть· на комы съ распели г(оспод)а, ис(са) х(ри)с(т)а· тѣ горн кандиль ·҃· и више ннх(ь) кандиль ·҃· и та црѣква їестъ в дваннх стоп(ь) ·п̄҃҃· а в шириннх стоп(ь) ·м̄҃҃· и· и естъ монастырь в вртѣп· и нма тѣ, в єднои нконн с(в)ет(а)го архагг(е)ла· єдина чєсть, ѡт[ъ] частьнога древа· та їе нкона, в єдном(ь) параклнхс·~

И пошад[ъ], ѡт[ъ] частьнога крѣста на запад[ъ] мнл(ь) ·҃· їестъ зємла зовом(а) нворнн· тѣ се роднѡ, с(в)етїи нїѡван(ь) пророкъ и пред[н]тєч· и естъ црѣковъ и с трѣлом(ь), || [27б] крас(ь)на· а сада їест(ь) пѣста· и близъ црѣкве їєсв дворн· захарїе пророка· тѣ їе доходила б(огороди)ца, и целнвала се са єлнсаветом(ь)· и сидєла трн м(є)с(є)ца тѣ· и в црѣкви, близъ с(в)ет(а)го ѡлтара· їестъ мєсто гдє се роднѡ, частьнн пред[н]тєч· нїѡван(ь)· и ѡт[ъ]толе пошад[ъ] стаде, ·б̄· їестъ вода, коїа ѡблнчашє грєшннкє· како г(лаго)лют(ь) некн, васакѡм(ь) чл(о)в(є)кѣ, грєх(ь) ѡблнчашє·

И пошад[ъ] на запад[ъ] мнл(ь) ·б̄· нма камєн(ь), кон се раз(ь)сєдє, и сакрн пред[н]тєч· и матєр(ь) єго· ва брѣмє, када побн нрод[ъ] младєнцє· и тєчє нз нега лѣннзма· и в тнєхъ планннх(ь) на васток(ь)· їестъ мєсто гдє є ап(о)с(то)ль фнлнп(ь)· крѣстїѡ євнѣха є·нѡпа чрѣнога· и естъ до їєр(с)с(а)л(н)ма мнл(ь) ·н̄·

|| [28а] И пошад[ъ] ѡт[ъ] їєр(с)с(а)л(н)ма, на сєвєр(ь) стадн ·҃· їестъ їєммавсь· то їе єжє г(лаго)лєть, с(в)єтѡїє їєв(аг)г(є)лїє· їако познєє с(є), лѣцє и клєѡпє ва їєммавсє· ва прєломлєнн хлєба по васкр(ь)сєнн· и тѣ нма црѣков(ь), велнкє и лєпа а сада їє пѣста·~

Паки пошад[ъ], нз їєр(с)с(а)л(н)ма днн ·б̄· ходє, їестъ газ'за· тѣ їєсв дворн самсоновн· и на запад[ъ] газ'зє, нма зємла зовом(а) магдала· нз коє є внла мларїа магдалннн·~:~

И на лєво ѡт[ъ] газ'зє, трн днн ходє· нма зємла, зовом(а) лндда· тѣ нма црѣков(ь), || [28б] вел(н)ка с(в)ет(а)го гєсѡргїа· и тѣ в црѣкви близъ с(в)ет(а)го ѡлтара· нма и частьна єго глава· и слѣжн прєзд(ь)ннкъ єго· м(є)с(є)ца нѡємврїа ·҃· д(ь)нѣ, ѡбновлєннє храма єго· прнхѡдєть и покланяют(ь) сє, и данашнн д(ь)нѣ· їестъ до їєр(с)с(а)л(н)ма мнл(ь) ·к̄·

Блнзъ лнддє, нма мєсто зовом(о) рѣмєл(ь)· и тѣ нма црѣков(ь), с(в)ет(а)го гєсѡргїа· и на дєсно црѣквє, їестъ стл(ь)пъ· цѡ кѣпн жєна вадѡвнца· и мєтнѣ вѣ морє и м(о)лнтвѡю с(в)ет(а)го гєсѡргїа, нздє на кран морє· и поставншє єго ѡ дєснѡю ва црѣкви·~:~

И пошад[ъ] ѡт[ъ] лнддє мнл(ь) ·҃· їестъ скєла їафа, на кран морє· то їе скєла, гдє дохѡдє хѣцїнє, || [29а] в кораблн· и нма до їєр(с)с(а)л(н)ма, мнл(ь) ·л̄·

И на дєсно їафє, покран морє· їестъ зємла, коїа сє зѡвє арапскнм(ь) єзнком(ь)· налємь, внлєлм(ь)· и естъ црѣков(ь) с(в)ет(а)го ап(о)с(то)ла пєтра· то їе зємла, єжє г(лаго)лєть ва с(в)єтєл(ь) їєв(аг)г(є)лїн·

Ва врємє ѡно, прндє иссєсь), ва странн кєсарїє фнлнповн· и г(лаго)ла вчєннкѡм(ь) свѡнм(ь)· когѡ мє г(лаго)лѡть чл(о)вєцн, свѣща снна чл(о)вєчєскагѡ· и рєчє пєтар(ь), азъ вєм тє х(ри)с(т)а, свѣща снна б(ога) жї(вагѡ) и вєсє г(лаго)лн єго·

И малѡ ннжє їестъ кнєсарїа фнлнпова· и естъ град[ъ] алї є пѣсть· и вншє нега, нма зємла· зовом(а) нптѡломандє· коїє їєст(ь) кран морє· И вншє нєє, нма гѡра зовом(а), кар'мнл(ь)ска гѡра· тѣ стѡїашє пророкъ(ь) нлїа· И пошад[ъ] на лєво, їєст(ь)

земља· тир(ь)ска и сидон(ь)ска· довле є доходѣо х(ристо)с(ь)· пл(ь)тїю || [29Б] како г(лаго)леть с(ве)тоїе їев(аг)г[елїе] Ва време оно, приде ис(ьсь), ва страни тир(ь)скне и сидон(ь)скне· и по васен тон· тѣ слншнте, ѡт[ь] сидона доле ниже· нмаїю градн многи· на кран мора· їест(ь) ѡт[ь] їер(с)с(а)л(н)ма хода ·д· дни· и како придешь· ка с(ве)томлз градѣ їер(с)с(а)л(н)млз· налево ѡт[ь] пята· на брегѣ високо· нма село зовом(о) салонл(ь)· тѣ нма цр(ь)ков(ь), велика пророка салонла· нма ѡт[ь] їер(с)с(а)л(н)ма мнл(ь) ·н· ····~

† Сказанїе како ваздвижаєте се, част(ь)ное древо кр(ь)ста ва с(ве)тел(ь) граде їер(с)с(а)л(н)ме· на праздникъ его м(е)с(е)ца сеп(тем)бра ·Г·д··~

Њгда приде ть праздник(ь)· ваздвиженїа част(ь)наго, и жнвотворещаго кр(ь)ста· приде патрнар(ь)хь· ва с(ве)тѣю и вел(н)кѣю, || [30а] цр'ков(ь)· частнаго гроба г[оспо]д[ь]нл· И ѡблечет(ь) се ва ѡдежди многоцен'нїе· и са ннм(ь), ар'хнрен многи, и с(ве)щенннцн многи, и дїаконн· и поют(ь) летѣргїю, с(ве)т(а)го златовста нїѡван(а)· з с(ве)тон и великон, сабор(ь)нон цр'квн· и по савр'шени с(ве)тїне сляжбн·~

И нзнесуть част(ь)ное древо· на комѣ сѣ распелн· г(оспо)да нашего, ис(ьс)а х(ри)с(т)а· и ест(ь) на єдном(ь) кр(ь)стѣ великѣ ѡкованѣ· привезано златом(ь)· и поставеть его на велико блюдо, ц(а)ра рѣснсаго· и ваздвнжет(ь) его патрнар(ь)хь· и поставнт(ь) его на главѣ, єдномлз ѡт[ь] ар'хнрен· и ва таи час(ь), нзнесуть барїакє сїнреч(ь) стагоке многе· и на васаком(ь) барїакѣ, по єднн(ь) кр(ь)стѣ позлашен(ь)· || [30Б] и важегуть, свеще велике многе· и пондеть патрїар(ь)хь са лнтїомл· и пред[ь] ннмъ носет(ь), част(ь)ное древо· и санндосмо на место, гдє ѡбрете с(ве)таа елена, част(ь)нн кр(ь)стѣ х(ри)с(то)вѣ· тѣ приидт(ь) патрнар(ь)хь ва рѣце, част(ь)ное древо, ѡт[ь] ар'хнрелл· и г(лаго)леть велика ектенїа· и людїе вапїють, г(о)с(под)н помнлнн· и знамензеть патрїар(ь)хь людїн, част(ь)ннм(ь) древом(ь)· Пакн приидтѣ ар'хїерен, част(ь)ное древо· и ваздвнжетѣ его на главѣ·

И нздохом(ь) горє, и пондохом(ь) ѡколо великаго ѡлт'ара· и ѡколо част(ь)нога гроба, х(ри)с(то)ва· и ѡколо саннтїа сїреч(ь) ѡбвнтїа х(ри)с(то)ва, са лнтїомл· носеще ва рѣках(ь) барїакє· нлн стагоке и свеще велике многе·

И ѡт[ь]толе || [31а] пондохом(ь) горїе· на с(ве)тѣю гол'го-фѣ· и тѣ приидт(ь) патрїар(ь)хь, част(ь)ное древо· и стонт(ь) премо востокѣ· и г(лаго)леть вел(н)ка ектенїа· Пакн ѡбратнт се ка западѣ, премо саннтїю х(ри)с(то)вѣ· и тѣ такожде г(лаго)леть ектенїа· Пакн пондет(ь), на полѣдне, и на север(ь)· и тѣ такожде г(лаго)леть ектенїа, велика· и на васаком(ь) местѣ знаменает(ь) людїн, част(ь)ннм(ь) древом(ь)· и людїе вапїють са страхом(ь)· г(о)с(под)н помнлнн·

И пондохом(ь) ѡт[ь] с(ве)тїе голго-фн, и придохом(ь) пакн ва великѣю, сабор(ь)ннзю цр'ков(ь)· са барїацн и са свещамн, и тѣ вазмет(ь) патрїар(ь)хь, част(ь)ное древо ѡт[ь] ар'хїерелл· и стонт(ь) премо востокѣ, и тѣ г(лаго)леть ектенїа· || [31Б] и ѡт[ь]пѣсть, с(ве)тїне и в(о)жаставнїе сляжбн· и подасть част(ь)ное древо· єдномлз ѡт[ь] ар'хїерен, и др'жнт(ь) его· код[ь] престола патрїар(ь)хова· и ндеть патрїар(ь)хь и седет(ь) на престол(ь) свон· и делнт людємъ с(ве)тѣю анафорѣ· и тѣ целвють част(ь)ное древо· код[ь] престола патрїар(ь)хова, ѡт[ь] рѣкѣ ар'хїеренскнх(ь)· и тако

савршаєт(ь) се, част(ь)ни празд[ь]никъ, ваздвиженїа част(ь)наго, и животворещаго кр(ь)ста:~

† Сапсах(ь) сайн поклонник(ь)· част(ь)номъ гробъ г(оспо)дню ва лето $\text{з}^{\text{р}}\text{б}^{\text{о}}$ · а ѿт[ь] р[о]ждаства х(ри)с(то)ва, $\text{м}^{\text{л}}\text{ц}^{\text{л}}\text{ц}^{\text{л}}$ · м(е)ц(е)ца гѣн(вара), к'· въ с(ве)телъ граде їер(с)с(а)л(а)ме грѣшнїи гаврїил(ь)· фадїк'· х(ри)сто(с)ъ з(а)ча(ло) и коньц(ь)

|| [32а] † Зде зри ѿ ц(а)р(ь)ствїах(ь) въкратце:~

ѿт[ь] х(ри)с(то)ва възнес(е)нїа до бл(а)гоч(а)стиваго ц(а)ра константина· ц(а)р(ь)ствнх(ь) неверннх[ь]· $\text{м}^{\text{л}}\text{б}^{\text{ъ}}$ ~ за лѣтъ $\text{~т}^{\text{н}}\text{~}$ ѿт[ь] константина же бл(а)гоч(а)стиваго ц(а)ра внст(ь) до вазетїа ц(а)риградъ· гр'часнх(ь) и ср'б(ь)скнх(ь) ц(а)рь $\text{~п}^{\text{д}}$ ~ за лет[ь] $\text{~д}^{\text{р}}\text{з}^{\text{т}}$ ~ толїце др'жаше бл(а)гоч(а)стивн ц(а)рїе аще є и нконобор(ь)ство вїло· ѿбаче бл(а)гоч(а)стїе несть ѿскъдевало·~+~

+|| [32б] † Повесть нека нзбран'на:~

Начело б(о)ж(а)ств'нїе бл(а)год(е)ти дан'нен нам(ь) ѿт[ь] сп(а)са нашего ив(свса) х(ри)ста· иже ѿт[ь] любве заповеда нам[ь] въ с(ве)тїх(ь) и великнх[ь] бл(а)говест(ь)ницех(ь) четїрех[ь]· пач(е) же въ с(ве)тел(ь) и вел(н)цел(ь) проповед[ь]нице и зчїтели їѡан'не б(о)гослове· чтїи збо и ѿбрѣтаен да разъметъ въ ннх[ь]·

Темже възлюблен'не ѿ х(ри)сте кїр(ь)· нм(е) р(е)къ· напсах[ь] сїа понъди бо ме на сее твое нищелюбїе· и многїе твое къ нам[ь] бл(а)год(е)т(е)ли· иже трѣбова къ нам[ь] недостоннїмъ· ѿт[ь] своего бл(а)городїа· мошан' бо еси въ моем[ь] трѣбовани, в(ь)се раздрешити еанко наша скъдость трѣбветъ не погрѣшит[ь]· егда течаше лѣтъ възселнр(ь)наго създанїа над лети седмїе тисъще· еже кет(ь)· педесетница $\text{~в}^{\text{ц}}\text{~}$ · свгъбо съ седам[ь] десетницею· и пет[ь] десетнцъ $\text{~в}^{\text{ц}}\text{~}$ · свгъбо съ петерницею и четворица съ четїри десетницею съ единем[ь] единница $\text{~т}^{\text{ц}}\text{~}$ · съ седам[ь] десетницею

|| [33а] напсах[ь] же сїа моею многогрѣшною рвкою тр(ь)сть въ деснїци др'жах[ь]· зловкор(ь)ннм(ь) монм[ь] езником[ь]· и въдах[ь] твоеи бл(а)голюбнен д(с)ши, по сем[ь] же м(о)лю твое вел(н)ч'ство· іако да прочатет(ь) с(е) сїа книга· и ннм[ь] нашнм[ь] братїам[ь] з вас(ь) прѣбвнвнх[ь]· еже създомъ люб'ве съпрѣден'нм[ь] ѿ х(ри)сте б(о)жїею м(н)л(о)стїю да ѿт[ь]крїетъ разъмъ чатъшнм[ь]· и ж[е] аще кто ѿт[ь] нашїе братїе желаетъ въквснїти любомъдр'наго хлеба и наснтїти се много братїе трапезе его· незавнст(ь)но да почр'петъ и да пїеть вода прѣмъдростн· нашем[ь] же маломїю да не зазрнт[ь]· еже сїа въписах[ь] аще кет(ь) касно и стр'пат'но писаное нами· свондн разъмн напл'нїте по писан'номъ· дръгъ дръгъ теготи носнте и тако скончаєт(ь) се закон(ь) х(ри)с(то)въ· ти же изред[ь]но и крас(ь)но проповедан· еже пис(а)но негде мам[ь]но и мрачно· зде же светло и крас(ь)но проѡбразова се· послезде тл(ь)кованїе іако двер(ь) сїа ѿт[ь]крїет(ь) се:~

|| [33б] Ц(а)рь збо неки веше славн(ь) село· и велнк(ь) и бл(а)городань и вел(ь)мн богат[ь]· и светаал[ь] и високъ над[ь] васемн· въ врѣме ж[е] неко нїїн еже добре знахом[ь]· ѡблад[а]ше же ц(а)рь тан въсею възселенюю· и не внстъ ннъ такѡв[ь] никакѡ ж[е] ннгде же· въсака ж[е] збо начела и власти послышнют(ь) его

и покарают(ь) с(е) емъ· въси съ страхом[ь] и трепетомъ, работаютъ емъ· тогожде вел(н)каго цара сътъ ~д~ ц(а)ры съ стронтели и правнтели др'жави вел(н)ка(го) ц(а)ра· под[ь] ним же четир(ь)ми ц(а)ри вел(н)ки ц(а)рь встрон· вел(н)ких(ь) чинначелник(ь) ~г'в~ коемъждо ц(а)ръ дастъ по ~г'· кнеза· тако да опасно строеть ц(а)р(ь)скѣ вещи· под[ь] теми же ·в'т'·ми кнезми повеле бнти ·н'в'~ епар(ь)ха тако да повеленїемъ тех[ь] ·в'т'~ кнезен сляжеть ц(а)ръ згодно и строено въ дворе ц(а)реве· тем'же ·н'в'~ епар'хом[ь] прѣдасть имъ вел(н)ки ц(а)рь· свонх[ь] домочетацъ светлх[ь] || [34а] и храбрїих[ь] чнслом(ь) ~т'з'ѣ· под[ь] конм'ждо епар'хом(ь) поставїи рабовъ ·з'· тако да строенїем[ь] епар'ховим[ь] згодно сляжеть ц(а)ръ· повеле же вел(н)ки ц(а)рь тан давати на потребъ рабом(ь) тем(ь) коемъждо по ~в'т'· златиц(ь) и ·в'т'~ медниць· един же некто, сот[ь] ман'ших[ь] того вел(н)каго ц(а)ра· послан(ь) беше· на ннъ странъ некѣ ради винн· послалше ж[е] емъ тан вел(н)ки ц(а)рь на потребъ пр'вое ~г'· златиц(ь) и ·г'· медниць· второе ~з'· златиц(ь)· и ·з'· медниць(ь)· третїе послалше емъ ·ф'~ златиц(ь)· и ·ф'· медниць(ь)· въ четвр'тое же приходитъ раб(ь) тан сам[ь] къ ц(а)ръ також[е] емъ повелено· и повеле ц(а)рь дати емъ ·в'т'· златиц[ь]· и ·в'т'· медниць· також[е] и прочим[ь]· пакн ж[е] раб(ь) тан въ тан час(ь) сот[ь]ходит[ь] на зреченое емъ место· и дело· и по снх[ь] послалше емъ ц(а)рь також[е] и пр'вее· злато и мед[ь]· пакн о прежде реч(е)нних(ь)~ четнрех[ь] ц(а)рехъ· и ~в'т'~ кнезсов[ь]· коемъждо ц(а)ръ пред[ь]стоаше рабов[ь]~ девет[ь]десет[ь] и един(ь)· и коемъждо кнезъ сляжаше слягъ ·д'· и коемъждо епар[ь]хъ, др'жати рабовъ ·з'· тем[ь] въсем[ь] слягамъ· дает(ь) се нз рнзнице оного вел(н)каго ц(а)ра комыждо по ~в'т'~ златиц[ь]· и ·в'т'~ мед[ь]ниць[ь]~ || [34в] прежде же реч(е)ннх четнре ц(а)ремъ· даеть вел(н)ки ц(а)рь· комыждо· даеть тнсьщъ и деведесет[ь] и пет[ь] златиць[ь] и тнсьщъ и деведесет[ь] и пет[ь] медниць[ь]· кнезем же комыждо кнезъ дает(ь) се сот[ь] рнзниц[ь] вел(н)каго ц(а)ра· ·т'з'~ златиць(ь) и ·т'з'~ медниць· епархом(ь) же комыждо дает(ь) се ~п'д'~ златиць· и ~п'д'~ медниць(е)· оним же прежде реч(е)ннимъ слягам(ь) домочетац[ь]цел[ь] вел(н)каго ц(а)ра дает(ь) се имъ въсем[ь] нз рнзнице ц(а)реви· по ~д'т'п'· златиць[ь]~ и ~д'т'п'~ медниць[ь]· кроме сонех[ь] златиць[ь] и медниць еже послалше ц(а)рь къ рабъ ономы на ннью странъ· бехъ же з того вел(н)каго· ц(а)ра два· златомертела и два златозбирателя кон събирахъ злато и мед[ь]· сот[ь]дающе въ ц(а)р(ь)скаа скровнща· вишереч(е)ни же мернтели· възимахъ злато и мед[ь] нз рнзници и дагахъ слягам[ь] ц(а)ревнм(ь) з реч(е)н'ное имъ:~

Ко(нь)ц(ь):~

Да се зна каде кьга отиде (отъ) београда ва [л'е]т'о з'сн.